Zoltay Lívia

Kassák és az 1915-ös év

A XX. század elején elsősorban Európa nyugati részén megjelenő avantgárd Magyarországra történő „telepítésében" hatalmas szerepe volt Kassák Lajosnak (1887-1967).
Ez a modern irányzat igencsak megváltoztatta a művészetről addig alkotott képet és életre hívta az újat, a lázadást a régi, elavult nézetek ellen, melynek eredményeképpen nálunk is megjelentek az avantgárd úgynevezett alfajai, a különböző izmusok. A magyar avantgárd egyik legfontosabb (ha nem „a" legfontosabb) képviselője Kassák Lajos író, költő, képzőművész volt.
Az autodidakta módon munkásból művésszé csiszolódott Kassák az 1915-ös esztendőben indította el A Tett című, kéthetente megjelenő képzőművészeti és társadalmi folyóiratát, melynek kiadója és szerkesztője is volt egyben. A lapot Kassák a magyar avantgárd nyitányának szánta, a német „Die Aktion" aktivista folyóirat mintájára. A lapban publikáló szerzők egyaránt kozmopoliták és háborúellenesek voltak, intenzív társadalmi szerepvállalás jellemezte őket, valamint az országban, a világban zajló események figyelemmel kísérése és gyors, kritikus értékelése. Olyan szerzők, alkotók művei jelentek meg itt, mint például Vaszilij Kandinszkij orosz absztrakt festő, író, Uitz Béla festő és grafikus, aki Kassák sógora is volt, Moholy-Nagy László fotográfus, festő, no és természetesen maga Kassák. Háborúellenessége és merész hangvétele miatt szinte törvényszerű volt, hogy betiltják a lapot, ami 1916-ban meg is történt, azonban Kassákot ez sem tántorította el a céljától, kis idő múlva a Ma című folyóirat hasábjain folytatta a munkát.

Szintén az 1915-ös évben jelent meg Kassák első verseskötete, az „Éposz Wagner maszkjában", melyről Kosztolányi Dezső többek között ezt írta: ..."Kassák Lajos könyvének van egy nemes és egyszerű ékszere: a fájdalom." És valóban, Kassák szinte majd minden sorában ott van a fájdalom, amikor a háborúban harcoló „kócos szakállú" katonákról, vagy a szegény hadiárvákról ír. Teszi mindezt bátran kísérletezve, új, merész képi világgal megjelenítve karcos, éles gondolatait, melyek nem maradtak visszhang nélkül a XX. század elejének Közép- és Kelet-Európájában.

„...Mert voltam idáig a könnyek igása,
ki szántja szemének a drága körét -
de lettem a dac, ki az égre dörömböl:
megdúlt ige mécsese, tűzteli kín!"

(Kassák Lajos: Éposz Wagner maszkjában – részlet)

Látható hát, hogy Kassák életében igen nagy jelentőséggel bírt az 1915-ös esztendő, hiszen az amúgy is roppant termékeny művész nem csupán egy lapot indított be, de egy teljesen újszerű, izgalmas hangvételű verseskötet megjelentetésére is futotta az erejéből, ami önmagában sem kis dolog, ám ha belegondolunk a kor sok szempontból mostoha viszonyaiba és az egyre inkább elhúzódó háborúba, valamint annak szomorú következményeibe, akkor nyugodtan kijelenthetjük, hogy ez bizony egyenesen bravúros teljesítmény volt tőle....

Budapest, 2015. január 24.